№ 62 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏԻ 24 — 1909 — ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏԻ 24 № 62

ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. Կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Բաժանորդագրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամէն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողի համար 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄՆ!

[illegible]

ԲԱՐՁՐ ՅԱՏԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ
ՍԻՄՊԱՏԻԱ 10 ՀԱՏ 5 ԿՈՊ.
№ 8 10 ՀԱՏ 5 ԿՈՊ.

[illegible]

Ն. Ի. ԲՕԶԱՐՋԵԱՆՑ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

(Ն. Կ.) 243. 10—1

Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկ. Խորհուրդը

առաջիկայ զատկական տօներին աղքատներին նպաստներ տալու համար շնորհակալութեամբ ընդունում է նուէրներ դրամով, մթերքներով և շորով, ամեն օր ժամը 9-ից մինչև 2-ը ընկերութեան գրասենեակում (Абасъ-Абадская площадь, № 7, с. д.): Խոնարհաբար խնդրվում է բարեսիրտ անձերին օգնութեան հասնել թշուառներին:

(Ն. Հ. Ն.) առ. 242. 3—1

Թիֆլիսի Քաղաքային Վարչութիւնը

սայլապանների աւագի կանդիդատի յետաձգված ընտրութիւնների փոխարէն նոր ընտրութիւն նշանակելով մարտի 25-ին, հասեօրաթի, ցերեկվայ ժամը 12-ին, խնդրում է սայլակներ ունեցող բոլոր անձերին, որոնք 1909 թ. վերցրած ունեն համարներ, բարեհաճեն որոշված օրը և ժամին ներկայ գտնվել Քաղաքային Վարչութեան շէնութեան մէջ՝ յիշեալ ընտրութիւնը կայացնելու համար:

առ. 240. 1—1

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ
(ОБОИ)
ԵՂԲ. ՏՐԻՆՈՊՕԼԻ
Ֆաբրիկայի
Գտնվում է կայսրութեան բոլոր մեծ քաղաքներում:
Բաժանմունքը Թիֆլիսում — Գօլօվինսկի պր. 21 [illegible] Ընկ. շէնութ.
Գները ֆաբրիկայի.
(Ե.) ա. 197. 25—3

ԹԻՖԼԻՍԻ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
եկող հիւանդների համար ամեն օր, Վօկզալնայա 8, տ. Էնֆիաճեանցի:
Տելեֆօն 695

Ե. Գ. ՖԷԴՕՐՕՎ ամեն օր, բացի չորեքշաբթի և կիրակի օրերից, $8^{1}/_{2}$-ից մինչև $9^{1}/_{2}$, ներքին հիւանդ.:
Վ. Դ. ԳԱՄԲԱՇԻՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 11—12 ժամը, ներքին և երեխաների:
Բ. Ա. ՊՕՊՕՎԵԱՆ երկուշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ 12—1 ժամը, կոկորդի քթի և ականջի:
Գ. Մ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ երեքշ. և ուրբաթ օրերը 12—1 ժ., ներքին:
Ա. Ն. ԴԻԱՍԱՄԻՁԷ ամեն օր, $11^{1}/_{2}$-ից մինչև $12^{1}/_{2}$ ժ., սիֆիլիս և կաշուէ հիւանդութիւններ:
Ն. Մ. ՄԵԼԻՔՕՎ ամեն օր, խիրուրգիական և կանանց հ. 1—2 ժամը:
Ի. Դ. ԳՕՄԱՐԹԷԼԻ ամեն օր, ներքին և երեխաների, 2—3 ժամը:
Բ. Ս. ՄՈՒՍԽԷԼՕՎ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 2—$2^{1}/_{2}$ ժ., աչքի հիւանդ.:

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Գ. ՄԻՐԶՕՅԵԱՆ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների:
Ն. Գ. ՋԻՋԻՆԱՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների:
Հիւանդանոցում կատարվում են միկրօսկօպիական, բակտէրիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս ծաղիկի պատուաստում և ծծմայրերի քննութիւն: Վճար խորհրդի համար 50 կօպէկ:
(Օ. Մ.) ա. 38. 100—38

ՍԵՐԲԻԱԿԱՆ ՃԳՆԱԺԱՄԻ ԼՈՒԾՈՒՄԸ

Ինչպէս գիտենք, աւստրօ-սերբիական ճգնաժամը լուծվեց Սերբիայի կրած ծանր պարտութեամբ:

Այդ պարտութեան մէջ եւրօպական ամբողջ մամուլը և հասարակական կարծիքը տեսան տկարացումն ռուսական ազդեցութեան ամբողջ Մերձաւոր-Արևելքի վրա:

Ռուսական մամուլը և հասարակական կարծիքն ևս խորին դառնութեամբ շեշտելով այդ հանգամանքը, որոնում են իսկական պատճառները այդ ծանր դրութեան և աշխատում են գուշակել նրա հաւանական հետևանքները:

Մինչև Հեռաւոր-Արևելքի պատերազմը Ռուսաստանը երկրագնդի հզօր և անպարտելի պետութիւններից մէկն էր համարվում և նրա դերը միջազգային քաղաքականութեան մէջ անհագին էր. նրա ձայնը՝ սաստող էր և հեղինակաւոր: Բայց Եապօնիայի հետ ունեցած պատերազմի ժամանակ կրած պարտութիւնը խախտեց հաւասարակշռութիւնը, զօրեղ հարուած հասցրեց այդ հեղինակութեան և թուլացրեց Ռուսաստանի համաշխարհային նշանակութիւնը, իբրև մեծ և հզօր պետութեան:

Եթէ 1904—5 թ.թ. կրած պարտութիւնից յետոյ ռուսական բիւրօկրատիան, խելամուտ լինելով, օժտէր Ռուսաստանը այնպիսի հաստատութիւններով, որոնք միակ կարող էին վերականգնել ռուսական հեղինակութիւնը և նախկին հմայքը, եթէ նա օժտէր պետութիւնը իսկական սահմանադրական ռեժիմով, այսօր, երբ ծագեց բալկանեան կրիզիսը, նա պատրաստ կը լինէր և ստիպված չէր լինի զիջումներ անել Աւստրիային և Գերմանիային և տեղիք տալ նրանց սպառնալիքների առաջ:

Բայց ինչի՞ մէջն է կայանում ռուսական քաղաքականութեան կրած հարուածը:

Ռուսաստանը խոստացել էր Սերբիային թեթևացնել նրա վիճակը և թոյլ չը տալ նրան Աւստրիայի կամայականութեան: Նա չը կարողացաւ կատարել իր այդ խոստումը. զիջումն զիջումի ետևից արաւ Աւստրիային, և Սերբիան հարկադրվեց ոչ միայն օրինաւոր ճանաչել Բօսնիայի և Հերցեգօվինայի միացումը Աւստրիայի հետ, այլև նոյնիսկ կօնֆէրէնցիա գումարելու մտքից հրաժարվել:

«Զիջողութեան այն ակտը, որով Ռուսաստանը Աւստրիայի կամայականութեան է յանձնում Սերբիան,— ասում է «Слово» թերթը,— ընդունվեց Եւրօպայի և Աւստրիայի բոլոր հեռաւոր և մերձաւոր ազգերի կողմից իբրև ստորացումն ռուսական վեհապետութեան և այն էլ այնտեղ, հին կօնտինենտի այն մասում, ուր մանաւանդ շատ են ցրված ռուսական սրբի յաղթանակները, ուր Ռուսաստանի հմայքը ունէր առանձին պատմական նոր արմատներ: Ինչպէս երեւում է, վերջ չէ լինելու Ռուսաստանի զիջումներին բալկանեան գործերում. մի զիջումն անելով, նա ստիպված է անել և երկրորդը, և երրորդը»:

Ռուսական քաղաքականութեան պարտութիւնը այն հետևանքն ունի, որ Եւրօպայի հաւասարակշռութեանը սպառնում է մեծ վտանգ: Այդ պարտութիւնը ցոյց է տալիս Ռուսաստանի տկարացումը և ճանապարհ է բանում աւստրօ-գերմանական գերիշխանութեան Բալկաններում և դարձնում է Թիւրքիան, ինչպէս շատ ճիշդ նկատում է վերոյիշեալ ռուս թերթը, այդ գերիշխանութեան բնական ֆօրպօստը, որով վտանգվում է Ռուսաստանի ասիական սահմանագլխի ապահովութիւնը օսմանեան կայսրութեան կողմից:

Անտարակոյս, Ռուսաստանի այս անյաջողութիւնը արդիւնք է ոչ թէ նրա թուլութեան իսկապէս, այլ արդիւնք է այն ուղղութեան, որին հետևում է ռուսական կառավարութիւնը, ուղղութիւն, որ անջատել է նրան ժողովրդից, ժողովրդական կենդանի զգացմունքներից և շահերից:

Պարզ է, որ այլևս չէ կարելի Ռուսաստանի կառավարութիւնը տանել այն ուղիով, որով նա ընթանում է այսօր: Պարզ է, որ ժողովրդական կենդանի ոյժերին պէտք է գրաւել և սերտ շաղկապ ստեղծել ժողովրդի և կառավարութեան միջև:

Այն ժամանակ ոչ մի Աւստրիա և Գերմանիա չեն կարող յաղթահարել Ռուսաստանին:

Հ. Առաքելեան

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Թաւրիզ, 21 մարտի

Սատտկացող քաղցածութեան պատճառով մի քանի ֆէդայիներ անցան կառավարութեան կողմը:

Պատերազմական գործողութիւններ առ այժմ. չը կան: Րահիմ-խանի կառավարական զօրքերի ապստամբութիւնները դադարեցին:

Հաղորդակցութիւնը Ռուսաստանի հետ ընդհատված է: (Հ. Գ.)

«Баку» լրագիրը [illegible] հեռագիր է ստացել.

Թէհրան.—[illegible]

[illegible] խականների մի զօրախմբով գրաւեց Մազանդարանի գաւառը և մի քանի քաղաքներ: Նրա գլխաւոր բնակատեղին է նահանգապետի տունը Աստրաբադում: Նա պատրաստութիւն է տեսնում Թէհրանի վրա գնալու:

Թաւրիզից տեղական անջումանը հեռագրում է, որ Էյն-ուդ-Դօվլէն հաւաքելով իր ջարդված զօրքերի ցրված մասերը և Սուջա-Նիզամից նոր օգնական զօրքեր ստանալով նորից մօտեցաւ Թաւրիզին ռմբակոծելու նպատակով:

Այս անգամ, սակայն, Սաթթար խանը և [illegible] կառավարչական զօրքերը, որ քանիցս արդէն ջարդ էին կրել, այս անգամ էլ չը կարողանալով դիմանալ ռազմիկների գրոհին՝ փախուստի դիմեցին: Ռազմիկները նրանց հալածեցին մօտ 30 վերստ տարածութեամբ: Սաթթարխանը Թաւրիզ վերադարձաւ այն ժամանակ միայն, երբ կառավարչական զօրքերը բոլորովին ցիր ու ցան եղան այս ու այն կողմ:

Կռւի մէջ սպանվել է երիտասարդ րէակցիօներ, գնդի հրամանատար, Մահմէդ Ալի-Ֆաթի-Դօվլէն:

Լօնդօն, 21 մարտի

Րէյտերին հեռագրում են Թէհրանից, որ Սանի-ուդ-Դօվլէն հեռացաւ բրիտանական միսսիայից, կարծելով, որ այլևս իրան վտանգ չէ սպառնում, և յայտնեց, որ մտադիր է Եւրօպա մեկնել, եթէ երաշխաւորութիւն կը տրվի՝ թէ իր ստացուածքը անձեռնմխելի կը մնայ:

Երէկ ցերեկով շահը Բահադուր-Ջէնգի և բազմաթիւ կօզակների ու անկանօն հեծելազօրի ուղեկցութեամբ Բաղէշահից դուրս եկաւ և մի զբօսանք կատարեց ձիով շինական տեղերով: Նրա ապահովութեան համար ձեռք էին առնված արտակարգ միջոցներ:

Թաւրիզից տեղեկացնում են, որ Սիկատ-ուլ-Իսլամը հեռագրով շահից խնդրեց ազդեցիկ մարդիկ նշանակել համաձայնութեան մասին նացիօնալիստների հետ բանակցելու: (Հ. Գ.)

Ուրմիա, 21 մ., (մինչև Ջուլֆա պօստով)

Կառավարական ֆէդայիների պարագլուխ Հէշմաթ-ուլ-Նիզամը, համաձայնելով հաշտվել յեղափոխականների հետ, քաղաք եկաւ երկու մուշտէիդների ուղեկցութեամբ: Նրա տան մէջ տեղի ունեցաւ նրանց և յեղափոխականների պարագլուխների հանդիսաւոր հաշտութիւնը: Հէշմաթ-ուլ-Նիզամը ընտրվեց ժողովրդական զինուորական խորհրդի անդամ: (Հ. Գ.)

Ուրմիա, 21 մ. (մինչև Ջուլֆա պօստով)

Խօյում և Սալմաստում գործում են զանազան հաստատութիւններ, որոնք նոր հարկեր են նշանակել և գրաւում են կառավարութեան կողմնակիցների գոյքը, որոնք փախել են այդ շրջանները յեղափոխականների ձեռքն ընկնելու, [illegible] կան զօրքերը, բաւական վտանգաւոր կը դառնայ. շատերը կամենում են գաղթել, բայց քաղաքից դուրս գալու հնարաւորութիւն չը կայ:

[illegible] (Հ. Գ.)

Մարտի 22-ի առաւօտեան Թաւրիզից Թիֆլիս հասաւ Թաւրիզի ռուսաց ընդհանուր հիւպատոսի [illegible]

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վիէննա, 21 մարտի

Բերլինեան դաշնադրութիւնը ստորագրած պետութիւնների պալատներին կից պաշտօնավարող աւստրօ-ունգարացի ներկայացուցիչներին յանձնարարվեց պաշտօնական յայտարարութիւն անել, որ Աւստրօ-Ունգարիան բերլինեան դաշինքի 25-րդ յօդուածը վերացնելուն համաձայն է.

Վիէննա, 22 մարտի

«Ֆրեմդէնբլատը» հաղորդում է. «Վիէննական կաբինէտի կողմից Ռուսաստանի քայլին Աւստրօ-Ունգարիայի այն յայտարարութեան առիթով, թէ հրաժարվում է բերլինեան դաշնադրութեան 29-րդ յօդուածով նրան տրված բոլոր իրաւունքներից, համակրութիւն է արտայայտվում: Առաջարկված նօտաների փոխանակութիւնը կարող է միայն հարցի արագ լուծմանը նպաստել»: (Հ. Գ.)

Վիէննա, 21 մարտի

«Ֆրեմդէնբլատը» գրում է. «Վերջին օրերս Զէմլինից և Բէլգրադից յաճախակի տեղեկութիւններ ուղարկեցին այն մասին, իբր մօտիկ ապագայում Պետր թագաւորը հրաժարվելու էգահից: Արժանահաւատ տեղեկութիւնների հիման վրա կարող ենք հաղորդել, որ այդ լուրերը բոլորովին անհիմն են»: (Հ. Գ.)

Բերլին, 22 մարտի

Բիւլօվը մեկնեց Հիւսիսային Իտալիա: (Հ. Գ.)

Բէլգրադ, 22 մարտի

Կոմս Ֆօրգաչը յայտնեց Միլօվանօվիչին, որ Աւստրօ-Ունգարիան պատրաստ է անմիջապէս նոր բանակցութիւններ սկսել առևտրական պայմանագրի մասին:

Միլօվանօվիչը պատասխանեց, որ մինիստրների խորհրդի մօտակայ նիստում կորոշվի համաձայնութեան սերբիական բազան և կընտրվեն պատգամաւորներ: (Հ. Գ.)

Բագու, 22 մարտի

Ոստիկանութիւնը, տեղեկութիւն ստանալով, որ անյայտ մարդիկ պատրաստութիւններ են տեսնում կողոպտելու Անդրկասպեան երկիրը մեկնող նաւը, որ տանելու էր մի միլիօնից աւելի րուբլի, նաւի մեկնելու րօպէին խուզարկութիւն կատարեց և նրա մէջ ձերբակալեց 20 կասկածելի անձեր, որոնց թւումն էր մի պահեստի պրապօրշչիկ: Բոլորն էլ համարեա գուրիացիներ են: Գրաւվեցին երեք պայուսակներ 17 ատրճանակներով: (Հ. Գ.)

Էջմիածին, 20 մարտի

«Մշակի» ընթերցողներին յայտնի է, որ սին օդը որոշում էր կայացրել տեղապահի

[illegible]

կերտութիւնը. պ. Բերբերեանից գոհ է նոյնպէս նաև Վաղարշապատի հասարակութիւնը և չէ էլ կարող գոհ չը լինել, վասն զի ճեմարանի դռները պ. Բերբերեանի օրօք ամեն բոպէ բաց են եղել ամեն մի անհատի առաջ, մի բան, որ վեղարաւոր-տեսուչների օրօք խիստ արգելված էր։ Պր. Բերբերեանի օրօք ճեմարանի դահլիճում մի շարք ներկայացումներ և երեկոյթներ են տրվել զանազան գործերի օգտին (Բարեգործական ճիւղի, դպրոցի, աղքատ աշակերտների և այլն). երևի այս բանը մեր ս. հայրերին «դուր» չէր գալիս, դրա համար էլ որոշեցին հեռացնել պ. Բերբերեանին, որպէսզի ճեմարանը մնայ առաջվան ճեմարանը։

Այո, պ. Բերբերեանը, որպէս անհատ, կարող է պակասութիւններ ունենալ, սակայն դժուար թէ այդ չնչին պակասութիւնները նսեմացնեն նրա հեղինակութիւնը։

Գ. Մ.

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Կ. Պօլիս, 21 մարտի

Ստամբուլում տեղի ունեցաւ 2000 օֆիցէրների ժողովը, որ բողոք յայտնեց այն բանի դէմ, որ բուլղարիա մըտադրութիւն կայ բազմաթիւ օֆիցէրների արձակել պաշտօնից։ Ժողովը վերջում պատգամաւորներ ընտրեց իր այդ բողոքը գրաւորապէս պարլամենտի նախագահին ներկայացնելու համար։

(Հ. Գ.)

Կ. Պօլիս, 21 մարտի

Երէկ արտաքին գործերի մինիստր Րիֆաթ փաշան առաջին անգամ խորհրդակցեց բուլղարական մինիստր Լեապչեվի հետ թիւրք բուլղարական բանակցութիւնների հարցի առիթով։

(Հ. Գ.)

Կ. Պօլիս, 22 մարտի

Երէկ ցերեկով մահմեդական հոգևորականութիւնը մի հսկայական ցոյց կազմեց։ Այա-Սօֆիա մզկիթը և նրան շրջապատող հրապարակները լի էին ուլեմաների, սօֆտաների, օֆիցէրների ամբոխով և ազգաբնակութեան զանազան դասակարգերի ներկայացուցիչներով։ Պահանջ յայտնվեց, որ կառավարութիւնը պահէ շարիաթը և իսլամական ոգին ու բարքերը։ Ձեռք էին առնված ոստիկանական և զինուորական միջոցներ։ Ոչ մի միջադէպ չը պատահեց։ (Հ. Գ.)

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

Կ. Պօլիս, 12 մարտի

Ազգային շրջանակում անց եկած հարցեր, վաղօրօք պատմածներիս միշտ շարունակութիւնը, սկսում են այլ ևս ձանձրաեիթ դառնալ, որովհետև դրանք, հեռի մի որևէ գոհունակ վերջաւորութեան հուսալ լինելուց, օրէ-օր լինում են մի կեղտոտ ցանց անհամ ու ստոր կռիւների։

Կռւից զատ ոչինչ չէ կատարվում այստեղ ազգային գործերի հայեցակէտով, կռիւ՝ ուր որ հայկական գումարում է լինում, կռիւ՝ ուր որ հայկական շունչ կայ։

Կռիւը թագաւորում է ազգ. ընդհանուր ժողովի գլխի վերև, կռիւը վարում է Երուսաղէմի միաբանութիւնը, կռիւը տիրապետում է պօլսահայ մամուլի մէջ, կռիւ ամեն տեղ և ամեն վայր, մինչև իսկ հայ կաթօլիկների գործերում և հայ բողոքականների մէջ. այս տխուր վիճակ մի՞թէ հաստատութիւնը՝ ապացոյցը չէ այն վաղածանօթ առածին, որի կառչած լինել թւինք, այն առածին, որ ասում է՝ թէ

Ուր հայութիւն
Հոն վայութիւն

Եւ միթէ սրա sanctionnement ն էլ այժմ չէ տալիս նաև էջմիածինը իր միջնադարեան ծաղրելի արարքներով, որոնց պատմութիւն կարդում ենք կովկասեան թերթերում։

Իբրև այս ոչ-քաջալերիչ դրութեան հանդէպ՝ մարդ բնազդաբար խորհում է շատ անգամ, թէ ի՞նչ անել կարելի է, և դրդվում է փնտռել մի տարբեր միջավայր, մի Նոր Սելում, ուր կարելի լինէր ժողովել յանկարծ բոլոր հայերին, մերկացնել նրանց իրանց վատ բնութիւններից, յոռի ունակութիւններից, մաքրել նրանց իրանց ստոր զգացումներից, վայրենի կրքերից մաքրել, նոր մարդ շինել նրանց և նոր ոյժով փոխադրել նրանց բոլորովին նոր հօրիզոնների վրա. այդպիսի մի հրաշալի անակնունելի միջոցով թերևս կարելի լինի թիւրքահայի այդքան շատ տխուր դրութիւնը փոխել, փիւնկացնել այն, որպէսզի քայլէ նա դէպի առաջ, միշտ առաջ...։

Ազատութեան այս վերակենդաղ օրերում, որոնց արժէքը, աւա՜ղ, չենք զգում, հարկ էր որ պօլսահայ կեանքը բոլորովին տարբեր լինէր և փայլէր տարբեր մի գործելակերպով. անկարելի չէր այն և չէ դեռ, եթէ մի փոքր բարի կամեցողութիւն լինէր մի կողմ գցելու անձնականութիւնների դէմ սարքված լրբութիւնները, մի կողմ թողնելու համար եղբայրատեցութեան դատապարտելի վատութիւնները *)։

Տիրող կռիւների, խառնակութիւնների, կրքերի մեծ արծարծիչներն են շարունակ օրմանեանական, սաղէմական հարցերը. պօլսահայ ժողովուրդը անձկանօք սպասում էր՝ թէ ազգ. վարչութիւնը ազգի սեղանի վրայից շուտով կը սրբէր՝ դէպի խաւար տանող այս երկու հարցերը, ըստ ինքեան շատ պարզ, շատ դիւրին լուծելի. բայց ա՜ր տես, որ նրա օրով էլ աւելի բորբոքվեցին դրանք, և էլ աւելի տևական մի գործեան հանգոյց լինելու հանգամանքն ստացան։

Նոր վարչութիւնը իր եռամսեայ պատրիարքութեան միջոցին ոչինչ չէ արել այդ հարցերի մասին, փայլեց նա իր կատարեալ լռին չէզոքութեամբ և յանձնեց, որ նորակազմ ժողովներ՝ նոր ու անփորձ տարրերից բաղկացած ժողովներ՝ զբաղվեն (մինչև օրն դատաստանի) այդ հարցերի լուծումով։

Իզմիրլեան սրբազանի հեղինակաւոր ազդեցութեանը շատ հեշտ էր մաքրել այս խնդիրները, մարել և խպառ մարել բորբոքված կրքերը և հատու, վճռական կերպով բերել ամենքին ժողովել ի մի, հաշտութեան ձեթենու զուարթաբեր հովանու ներքև. Իզմիրլեան սրբազան՝ յայտնի չէ ի՞նչ նպատակով՝ չարաւ այս բանը, և պատասխանատու պիտի մնայ առ միշտ, եթէ նախ քան իր չուն դէպի էջմիածին՝ ինքը չը լինի հայր հաշտութեան, հայր խաղաղութեան, որին շատ ու շատ կարօտ է պօլսահայը վիրաւոր, և նրա հետ ամբողջ թիւրքահայը մարտիրոս։

Երուսաղէմեան և Օրմանեանի հարցերը բաւ չէին մեր գլխին, ահա ծագել է նաև այս օրերումս հայ մամուլի, հայ խմբագիրների մէջ մի շատ ամօթալի հարց, ծնունդ դարձեալ վերոյիշեալներին։

Երուսաղէմի խնդրում կուսակից հերոսների գլուխ Ղևոնդ վարդապետ և Գէորգ եպ. Երէցեան, մի քանի շաբաթներից ի վեր, հիմնել են (ասում են իրանց—իմա Երուսաղէմի վանքի—դրամով) երկու-երեք շաբաթաթերթ, որ է՝ «Գարուն», «Փիւնիկ», «Խարազան». սրանց էջերում ոչինչ չէ կարդացվում՝ բայց միայն՝ յիմար պաշտպանողականներ Ղևոնդի դէմ, ողորմելի խեղաթիւրումներ Օրմանեան-Երուսաղէմեան հարցերի շուրջ, և լկտի յարձակումներ ու փողոցային հոյհոյանքներ Նորատունկեան էֆենդիի, Օրմանեան սրբազանի, և... և... նաև Իզմիրլեան հայրապետի դէմ, սրանց համարելով իբրև խառնակիչ, իբրև պղտորիչ Երուսաղէմի խաղաղութեան (!!!), ազգադաւ (!!!), բազմերախտ ("") միաբանութեան։

Այս թերթերի հրատարակած բարբաջանքների միջոցին, որից անբաժան չեն նաև «Մանզումէի էֆքեար» և «Ժամանակ» անգոյն օրաթերթերը, ինչպէս է եղել՝ «Բիւզանդիոն» հրատարակել է մի առաջնորդող, որը յեղափոխութեան գործի դէմ թշնամութիւն համարվեց «Մանզումէի էֆքեարի» կողմից, ասենք՝ մի քիչ իրաւացի՝ բայց շատ ստորին ու տղմաթաթախ լեզուով. իր վարձկան գրչակներով սկսեց երկար երկար սիւնակներ գրել և «Բիւզանդիոնին» անուանել կաշառակեր, վատ, մատնիչ, խաֆիէ, լրտես և այլ չը գիտեմ ի՞նչ։

«Արևելք» և «Ժամանակ» ևս հետևող եղան «Մանզ. էֆք.»-ի այս խնդրում, անձնականութիւնները ծայր տուին. Բիւզանդ Քէչեան մեղադրում էր Յով. Գայսերլեանին, սա նրան, և փոխադարձաբար այն աստիճան, որ իրանց թերթերը եղան կատարեալ թուլումբաջիական վէճերի ցուցացադրութիւն, և եթէ մի քանի օր ևս տևէր այդ, ժողովուրդը որոշել էր խուժել նրանց տպարանները, դուրս շպրտել նրանց հայ մամուլի կողքից։ Բարեբաղդաբար լռութիւն տիրեց. «Բիւզանդիոն» դատ բաց արեց «Մանզ. էֆք.»-ի դէմ և առ այժմ մեր ականջները դադար են գտել փողոցային ասութիւններ լսելուց, «ցնոր տնօրինութիւն», ինչպէս ասում է մեր ազգ. պատրիարքարանում ընդունուած վաղեմի ֆօրմուլան։

*) Tout comme chez nous. Ծ. խմբ.

Զարմանալի է սակայն, որ այս անբարոյական կռիւները բաժանում են նրանք, որոնք կոչում ունեն ժողովրդի միտքը կրթող, սիրտը ազնւացնող լինելու, պաշտօն ունեն հայ մանուկներին դաստիարակող, հայ մայրերին ուղեցոյց և առաջադիմութեան առաջնորդ լինելու. վա՜յ ինձ ու վա՜յ ինձ... սուրբ և ազնիւ կոչումը, բարձր և նուիրական պաշտօնը ո՞րչափ աղտոտ վիճակում է թաւալվում Կ. Պօլսում, ո՞րքան մեծ անկումի ներքև է այն հեծում։

Մի նոր ոյժ էլ պօլսահայ մամուլին է հարկաւոր, ոյժից առաջ մի ուժեղ աւե՛լ սրբելու, մաքրելու համար հրապարակը կեղտոտ անձերից և ազատելու պօլսահայ մամուլը իրան վարող ձեռքերից, որոնք ոչ թէ ժողովրդի դաստիարակ-խմբագիրների գլուխ կանգնելու են արժանի, այլ հազիւ փողոցում վազող պաշտօնեաներ, ապրած լինելով շարունակ իբրև girouette-ներ, կամ փչող հովի համեմատ առագաստ պարզող իբրև յողդողդ յեղյեղուկներ։

Այսպիսի խայտառակութիւնների փոխարէն գոնէ մի ուրիշ տեղ, հայ ազգային մի ուրիշ շրջանակում ուրախառիթ մի բան գտնելու յոյսով՝ անցեալ կիրակի օր գնացի հայ-հռօմէականների մօտ, բայց այնտեղ էլ պատրանքն եղաւ իմ բաժինը։ Թուլթակ

(Վերջը միւս անգամ)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԻ ՍԵԶՕՆԻ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Ուրախութեամբ արձանագրում ենք, որ Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան թատերասէրների և սիրողների խմբակցութիւնը սիրով ու եռանդով պատրաստվում է բանալ էժանագին ժողովրդական ներկայացումների թատերական սէզօնը Զուբալովի ժողովրդական տանը առաջիկայ ապրիլ ամսից։

Սիրողների և սիրողուհիների թիւը այժմ հասել է 70 հոգու, որոնց մէջ աչքի են ընկնում մանաւանդ հին, բազմամեայ փորձառութիւն ունեցող թատերական-բեմական գործիչները, որոնց մասնակցութիւնը մեծ գրաւական է գործի աջողութեան համար բեմական-գեղարուեստական տեսակէտից։

Իբրև բէժիսեօր հրաւիրված է դերասան պ. Արաքսեանը, որը նախկին տարիները նոյնպէս վարել է մեծ աջողութեամբ սիրողների և թատերասէրների խմբի ղեկավար-բէժիսեօրի պաշտօնը։

Ժողովրդական ներկայացումների գեղարուեստական մասը սիրով յանձն է առել նկարիչ պ. Գ. Երիցեանը, որի յայտնի նկարները, որոնք լոյս են տեսել մի շարք ժողովրդական-մանկական հրատարակութիւններում, ցոյց են տալիս, թէ մինչ ո՛ր աստիճան յարգելի նկարիչը հմտօրէն ըմբռնել և ուսումնասիրել է ժողովրդական ոգին ու նիստուկացը գեղարուեստական-նկարչական տեսակէտից։ Մեքենաբիւսի գործը նոյնպէս սիրով յանձն առաւ փորձված՝ հին սիրող ու թատերասէր պ. Ն. Ամիրաղեանը։

Առաջին հանդիսաւոր ներկայացման, որ տեղի է ունենալու ռուսերէն և տեղական լեզուներով, հայերէն ներկայացվելու է տաղանդաւոր դրամատուրգ Գ. Սունդուկեանի ժողովրդից սիրված յայտնի «Օսկան Պետրովիչը գժոխքում» վօդէվիլը։ Ապրիլի 2-ին, հայկական ժողովրդական ներկայացումների սէզօնի բացման օրը դրվելու է ռուս հռչակաւոր վիպասան Գօգօլի ծննդեան 100-ամեակի առիթով «Վերաքննիչ» կօմէդիան, իսկ 11-ին՝ Գ. Սունդուկեանի «Խաթաբալա» պիէսը։

Այժմ մնում է, որ հայ հասարակութիւնը, ըմբռնելով ժողովրդական թատրօնի մեծ՝ կուլտուրական դերը մանաւանդ հայ ժողովրդի համար, ամեն կերպ աջակցէ և խրախուսէ, ի հարկէ, ոչ միայն խօսքով, հայկական ժողովրդական թատրօնի աջողութեան և ապահովութեան, որպէսզի մենք ևս, երես առ երես պարզ կարողանանք մեզ ընկեր ու հարևան ազգերի հետ համահաւասար ընթանալ առաջադիմութեան շաւղով և չը մնանք ամօթահար, երբ՝ ռուսական և վրացական ժողովրդական ներկայացումներին զուգընթաց՝ հայկականը դատապարտվի մահվան, բախվելով հայ հասարակութեան քար անտարբերութեան։

Ա. Նազարէթեան

ՋՐԱՆՑՔԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՈՒՄ

Ջրանցքային համագումարի վերջին օրերը նուիրված էին Թիֆլիսի և Բագուի ջրանցքների կառուցման ծրագիրների և նրանց հետ կապված խնդիրների քննութեանը։

Վիճաբանութիւնները պարզեցին զեկուցումների մէջ մութ և անորոշ մնացած կէտերը։

Լինդլէյի ծրագիրները առաջ բերին մի շարք հարցապնդումներ և լուսաբանութիւններ։ Մասնագէտների նկատողութիւնները շարժում էին մեծ հետաքրքրութիւն համագումարի անդամների մէջ։

Նիստերից մէկում տեղի ունեցաւ Անուշաւան Քալանթարի զեկուցումը Կուր գետի ջրի մատակարարութեան մասին Բագւում։ Զեկուցանողը նկարագրեց՝ թէ ինչպէս յատուկ նաւեր ուղարկվում են Կուրի գետաբերանը և ջուր վերցնում այնտեղից։ Ջուրը նաւերում և պահեստում մի 20—22 ժամ մնալուց յետոյ անց է կացվում յատուկ քամիչների միջով և մատակարարվում ազգաբնակութեան։ Այդ ջուրը մաքուր է, ազատ պղտորութիւնից, շատ քիչ անկայուն սաղմերով։ Քանի որ դեռ չէ կառուցված ջրանցք Բագուի համար, այդ ջուրը պէտք է համարվի լաւագոյններից մէկը Բագւում։

Մարտի 20-ի երեկոյեան համագումարի անդամները հիւր էին հրաւիրված Փոխարքայի մօտ։

Կիրակի, մարտի 22-ին, ցերեկվայ ժամը 1-ին, քաղաքային դումայի դահլիճում կայացաւ համագումարի եզրափակիչ նիստը։

Համագումարի նախագահ քաղաքագլուխ Ձերքեզովը, բանալով նիստը, շեշտեց այն կենդանութիւնը և շարժումը, որ առաջ էր բերել համագումարը Թիֆլիսի ինտելիգենցիայի մէջ, որ մեծ հետաքրքրութեամբ հետևում էր նրա զբաղմունքներին, և յոյս յայտնեց, որ համագումարի անդամների մէջ հաստատված սերտ կապը աւելի ևս կամրապնդվի, լայն ծաւալ կը ստանայ, որով Ռուսաստանի և ծայրերկրեան գործիչների միջև կը հաստատվի նոյնպէս բարոյական սերտ կապ կուլտուրական հողի վրա։

Ապա բիւրօյի քարտուղարը կարդաց իր պատրաստած տեղեկագիրը համագումարի զբաղմունքների, կարդացած տեղեկագրերի և կայացրած որոշումների մասին, որից երևաց, որ համագումարի կազմակերպութեան համար Թիֆլիսի քաղ. ինքնավարութիւնը տուել է 2000 ր., Բագուինը 1000 ր., որ համագումարին մասնակցել են 220 անդամներ, որոնցից 50-ը Թիֆլիսից, իսկ մնացածը Ռուսաստանի և Կովկասի զանազան տեղերից։

Համագումարը ցանկութիւն յայտնեց, որ ի նկատի ունենալով Կովկասի յատուկ պայմանները, ի նկատի ունենալով որ մատաղ սերնդի համար շատ դժուար և յաճախ անկարելի է լինում գնալ հիւսիս տեխնիկական բարձր կրթութիւն ստանալու, շուտով բացված տեսնել Թիֆլիսում բարձր մասնագիտական մի դպրոց։

Որոշվեց յաջորդ անգամ, այն է X համագումարը սարքել Վարշավա քաղաքում, 1911 թ. մարտի 21—29-ին։

Որոշվեց շնորհակալութիւն յայտնել Թիֆլիս և Բագու քաղաքների վարչութիւններին՝ իրանց ցոյց տուած օժանդակութեան համար։

Ապա նախագահը յայտարարեց համագումարը փակված։

Անդամների մեծ մասը նոյն օր մեկնեց իրանց տեղերը։

Վ. ՏՈՏՈՄԵԱՆՑԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

IV

Կոօպերացիայի մասին

Մարտի 21-ի դասախօսութիւնը նուիրված էր կոօպերացիային. այնուամենայնիւ ունկնդիրներ շատ քիչ էին հաւաքված։

Կոօպերացիայի մասին գաղափար տալու նպատակով դասախօսը նախ և առաջ ըստիպված էր սկսել տարրական հասկացողութիւններից. ի՞նչ բան է կոօպերացիան, ինչպէս է ծնունդ առել կոօպերատիվ շարժումը, ինչպիսի անվստահութեան է հանդիպել պետութիւնների կողմից նախնական շրջանում և թէ ի՞նչ վիճակի մէջ է ու ինչպիսի ձևերով է արտայայտվում նա ներկայ իր նուաճումների և ծաւալման շրջանում։

Առաջին ուղեցոյցը այդ գործում հանդիսանում է Անգլիան, ուր դրանց աջողութեան գրաւականներից մէկը նրա անկուսակցական լինելն է, որովհետև այնտեղ միասին աշխատում են տարբեր ուղղութեան և համոզմունքի մարդիկ առանց կրօնական, ազգային և քաղաքական ընդհարումների։

Այդ շարժման աջողութեան գրաւականներից մէկը այն է, որ նա անկուսակցական հողի վրա է դրված, որի շնորհիւ նրա մէջ աշխատում են տարբեր ուղղութիւնների և հայեացքների տէր մարդիկ առանց կրօնական, ազգային և քաղաքական ընդհարումների։

Իբրև առարկայ գիտութեան մէջ կոօպերացիան արդէն գրաւել է իր արժանաւոր տեղը. նրան անցնում են ոչ միայն յատուկ կոօպերացիայի ու գիւղատնտեսական դըպրոցներում, այլ և համալսարաններում։

Անգլիան առաջին ուղեցոյցն է կոօպերացիայի շարժման գործում. նա սովորեցրեց մարդկանց բոլորովին նոր հիմունքներով տնօրինել իրանց կեանքը, իրանց բարեկեցութիւնը զանազան ձևերով, համերաշխ, փոխադարձ օգնութեամբ, ոչ միայն տնտեսապէս, այլ և բարոյապէս ու ֆիզիքապէս դաստիարակելով նրանց։

Իր 25 տարվայ գոյութեան ընթացքում կոօպերացիայի շարժումը կարողացել է ոչ միայն բազմապատկվել, ծաւալվել, այլ և զարգանալ իր կազմութեամբ, իր ձևերով, տեսակներով։ Կոօպերացիայի առաջին տեսակը սպառողական ընկերութիւնն է, որոնց մէջ ամենագերադասելին է ռօչդէլեան տիպինը, որով ընկերութեան անդամները հաւասար իրաւունքներ ու ձայն ունեն, փայերի գինը բարձր չէ, առևտուրը կատարվում է կանխիկ, օգուտը բաժանվում է սպառված ապրանքի քանակի համեմատ և ապրանքը վաճառվում է բոլոր ցանկացողներին ու միատեսակ գնով։

Նրա նպատակը միայն նիւթականը չէ, էժան և լաւ, չը կեղծված ապրանքներ տալը չէ, նա սովորեցնում է ժողովրդին նաև անձամբ վարել իր գործերը, համաձայն իր գրպանի, առանց շռայլութիւնների, նա նրան դարձնում է անկախ, ազատում է պարտապանի ստորացուցիչ դրութիւնից և այլն։

Սպառողական ընկերութիւնները աջողութիւն են ունենում, երբ կայ մշտական ու որոշ պատրաստի շուկայ, ինչպէս գիւղերում։ Քաղաքներում կապիտալի մրցութիւնը աւելի է զօրեղ։ Եւ ընդհակառակը՝ նրա արդիւնաբերական բաժինը զօրեղ է քաղաքներում։

Օրինակ՝ Անգլիայում վերջին տարիներս սպառողական ընկերութիւնների թիւը 250 հազարի է հասել և Անգլիայի ազգաբնակութեան համարեա $1/4$-ը անդամ է զանազան սպառողական ընկերութիւնների, գործարանների, ֆաբրիկաների, խանութների, պլանտացիաների և այլն։ Քաղաքներում այդ ընկերութիւնները աշխատում են միանալ և համերաշխ ոյժերով գործել. այդպիսիների թիւը 1500-ից աւելի է։ Նկատված է, որ աջող վաճառք ունեն այն իրերը, որոնց գործ են ածում բանւորները (բիսկվիտ և այլն)։

Երկրորդ տեղն Անգլիայից յետոյ սպառողական ընկերութիւնների կողմից գրաւում է Գերմանիան, ուր նրանց անդամների թիւը կազմում է $1\frac{1}{2}$ միլիօն, գլխաւորապէս պետական ծառայողներից, ինտելիգենտներից և բանւորներից։

Երրորդ տեղը բռնում են Դանիան և Շվէյցարիան, ուր տարածված են գիւղատնտեսական կազմակերպութիւնները։

Ֆրանսիայում և Բելգիայում կոօպերացիան առաջ է գնում շատ թոյլ, որովհետև կուսակցական ուղղութիւն, պօլիտիկա է մտցված այնտեղ. սօցիալիստներն ու կաթօլիկները մրցում են իրար հետ, վնասում և վարկաբեկում են գործը։ Ահա թէ ինչու առաջադէմ Ֆրանսիան միջին տեղն է բռնում կոօպերատիվ կամ գործակցական շարժման մէջ։

Իտալիայում այդ շարժումը զարգանում է վերջերս։

Ռուսաստանում այդ շարժումը դեռ ևս սաղմական դրութեան մէջ է. կան 3000 սպառողական ընկերութիւններ, մինչև 200,000 անդամներով։

Սպառողական ընկերութիւնները միևնոյն ժամանակ հանդիսանում են շուկայի գների կանոնաւորողներ այն տեղերում, ուր նրանք գործում են։ Նրանք աշխատում են վաճառել շուկայի գներով, որպէսզի ոչ միայն չը լարեն յարաբերութիւնները առևտրականների հետ, այլ և մեծ կապիտալ հաւաքելով ընդարձակեն ընկերութեան գործունէութիւնը։ Սակայն յարաբերութիւնները այնուամենայնիւ մանրավաճառների հետ գլխաւորապէս լարվում են և, ի հարկէ, ասպարէզը վերջ ի վերջոյ պէտք է մնայ ամբողջովին կոօպերացիայի ձեռքում։

Կոօպերացիայի երկրորդ աւելի տարածված տեսակը գիւղատնտեսական ընկերութիւնն է, որ միևնոյնն է ինչ սպառողականը, միայն թէ յարմարեցրած գիւղացիների համար։ Վերջինս աւելի գերադաս է համարվում (ինչպէս Լեհաստանում), քանի որ ինտելիգենտ ոյժերի մեծ պակասութիւն կայ գիւղերում։

Դասախօսը սակայն գերադաս է համարում սպառողական ընկերութիւնը գիւղատնտեսական բաժանմունքով։

Գիւղատնտեսական ընկերութիւնները երկու տեսակ են. գործիքներ և սերմացուներ մատակարարողներ և բերքը վաճառողներ, այսինքն առանց միջնորդների ուղղակի մատակարարելով սպառողներին։ Երկուսն էլ կարևոր են, երկրորդը աւելի նոր բան է։ Այդ կողմից Գերմանիան առաջին տեղն է բռնում, մօտ 2 միլիօն անդամ ունի։

Գիւղերում դրանք շատ անգամ միանում են արդիւնաբերական ընկերութեան հետ, որոնց գործունէութեան մէջ առաջնակարգ տեղ են բռնում կաթնատնտեսական, պանրագործական, ձուաների արտահանութեան, գինեգործական, մեղուաբուծական ճիւղերը։ Դրանց շնորհիւ ոչ միայն բարելաւվում է գիւղացու տնտեսական դրութիւնը, ազատւում է նրան մանր-մունր հոգսերից, սովորեցնում է նրան համերաշխ գործակցութեան, ինքնօգնութեան, այլ և բարելաւվում է ազգային արդիւնաբերութիւնը, ազատում է նրան կեղծիքներից։

«Այսպիսով մենք տեսնում ենք,—նկատում է դասախօսը,—որ գիւղացիութեան մէջ ամեն ինչ վերածված է կոոպերացիայի ու մի քայլ է մնում հողին անցնելու։

«Սօցիալիզմը անմատչելի է նոյնիսկ ամենազարգացած երկրի գիւղացուն, այդ պատճառով նրան մօտենում են կոոպերացիայով։ Այդպէս էլ Ռուսաստանի գիւղերում կոոպերացիաները աւելի են աջողվում»։

Վերջերս Եւրոպայի մի քանի խոշոր քաղաքներում սկսում է զարգանալ նկատելի կերպով մարգային կամ պարտիզպանական ընկերութիւնները, որոնց մէջ ջերմ մասնակցութիւն են ցոյց տալիս զանազան ինտելիգենտ պրօֆեսիայի մարդիկ, և գլխաւորապէս աշխատում են անգործները (Բերլինի մօտերքում), բանջարեղէններ մատակարարելով սպառողներին։ Այնտեղ կայ նոյնիսկ օրինակելի դպրոց։

Վերջում յարգելի դասախօսը ցանկութիւն

է յայտնում, որպէսզի մեր խնտելիգենտները ևս զբաղվէին այդպիսի ընկերութիւնների կազմակերպութեան աշխատանքներով, որովհետև այդ միջոցներին փայլուն ապագայ է խոստանում մնունդի տեսակէտից։

Զափազանց մանրամասն և հետաքրքրական տեղեկութիւններ տուեց դասախօսը կօօպերացիայի մասին, որոնց հնարաւորութիւն չը կայ լրագրում տալու տեղի սղութեան պատճառով։ Լ. Դ.

ՄԵՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Այդպէս էլ պէտք էր սպասել։

«Գործը» փախուստ տուեց և ուղիղ հարցին չը տուեց դրական պատասխան։

Այդպէս էլ կարձանագրվի մամուլի էջերում։

Ո՞ւր են գտնվում, օրինակ, «Հայրիկեան ֆօնդը» և թիւրքահայ սովեալների գումարը՝ ոչ ոք չը՛ գիտէ։

Գործականները ասում են, որ իրանք պարտական էլ չեն գիտենալու և չեն էլ հետաքրքրվում այդ գումարի վիճակով։ Իրանք իրանց կողմից ոչ մի պահանջ չեն անում ոչ ոքից այդ գումարների մասին։ Իսկ եթէ կան հետաքրքրվողներ, թող գնան, ասում է «Գործը», հարցնեն նրանցից, ում որ տուել են, իսկ գործականներին հարց տալ այդ մասին՝ մինչև անգամ պէտք է համարվի մատնութիւն։

Ի հարկէ, չը լուծվեց և չը վերջացաւ հարցը։ Բայց պարզվեց բնորոշ մի գիծ։ Դա գործականների վերաբերմունքն է դէպի «Հայրիկեան ֆօնդը» և հին գումարները։

Սակայն «Գործը» մի բանի մասին չէ ուզում մտածել, որ հասարակութիւնը հրապարակական հարց է դնում, թէ ո՞րտեղ են այդ գումարները, ո՞ւմ մօտ են գտնվում և ո՞վ է նրանց պատասխանատուն։

Գործականները չեն ուզում լոյս սփռել այդ գումարների վիճակի վրա և, ընդհակառակը, ամեն տեսակ քօղեր և ծածկոյթներ են որոնում խնդիրը քնեցնելու և բարը կտուրը գցելու։

Եւ ահա այդ չար նպատակով նրանք աշխատում են ստուերներ գցել «Մշակի», «Անկախ Մամուլի» և բոլոր այն անձերի վրա, որոնք յանդգնել են «Հայրիկեան ֆօնդի» և թիւրքահայ սովեալների գումարների հարցը դնել հրապարակի վրա։

Գործականները ասում են, որ իրանք ոչ մի պարտականութիւն և պատասխանատուութիւն չեն ընդունում այդ գումարների վերաբերութեամբ։ Իսկ մեզնից խստագոյն պահանջներ են անում անցեալի վերաբերութեան։

Նրանք ցանկանում են, որ մենք մեզ պատասխանատու համարենք այն գումարների վերաբերութեամբ, որոնք մտնել են մեր խմբագրատուն նախորդ հրատարակիչների օրով։

Մենք, անշուշտ, կարող էինք գործականներին պատասխանել գործականների խօսքերով և ասել, թէ մենք ինչ գործ ունենք երէկվայ օրվայ հետ և ամենևին պատասխանատու չենք անցեալի վերաբերութեամբ։

Ոչ, այդ չենք ասի։ Մենք «Նէյնիմներ» ենք համարում նրանց գրօսանքները դէպի «Մշակի» հեռու անցեալը և դէպի այնպիսի գումարների հաշիւները, որոնք փակված են։ Եւ եթէ նրանց մերժում ենք, որովհետև նրանք աչքակապութիւններ են։ Իսկ եթէ խնդիր է դրվում իսկական պատասխանատուութեան մասին, մեր դիրքը և պատասխանը շատ որոշ է և դուրս տարակուսանքներից։

Ահա այդ պատասխանը.

Մենք, «Մշակի» ներկայ հրատարակիչները, մեզ վրա ենք ընդունում պատասխանատուութիւն այն բոլոր դրամական պարտականութիւնների վերաբերութեամբ, որոնք եղել են նախորդ հրատարակիչներ Մելիք-Ադամալեանի և Տիգրանեանի ժամանակից։ Մենք պատասխանատու ենք հասարակութեան առաջ, նոյն իսկ մեր գոյքերով և կարողութիւններով։

Սա է մեր պատասխանը։ Սա է մեր վերաբերմունքը դէպի այն հիմնական հարցը, որ դրված է հրապարակի վրա։

Իսկ ո՞վ է «Հայրիկեան ֆօնդի» պատասխանատուն—թող հանդէս գայ հրապարակով և յայտնէ հասարակութեան։

Գործականների կատարած դերը արդէն մտաւ մամուլի օրագրութեան մէջ, անմահացնելու ժամանակակից բարքերի մի բնորոշ գիծը։

1,160,000 ՌՈՒԲԼՈՒ ԿՈՂՈՊՏՄԱՆ ՓՈՐՁԸ

Անցեալ օրը, երեկոյեան, ինչպէս հաղորդում է «Баку» լրագիրը, «Կաւկազ և Մէրկուրի» ընկերութեան «Ցէսարէվիչ Ալէքսէյ» շոգենաւը Բագուից Կրասնօվօդսկ ճանապարհ ընկնելուց առաջ, շոգենաւի վրա ձերբակալեցին մի խումբ կողոպտողների, որոնք հաւաքվել էին այդտեղ կողոպտելու այդ շոգենաւով միջին-ասիական կալուածքներն ուղարկվող 1,160,000 ռուբլին։

Կողոպտման այդ փորձը չաջողվեց շնորհիւ այն բանի, որ տեղական խուզարկու ոստիկանութեանը աջողվել էր նախօրօք տեղեկանալ պատրաստվող կողոպտման մասին և հարկաւոր միջոցները ձեռք առնել։ Ահա թէ ինչպէս է գործը տեղի ունեցել։

Շոգենաւը պէտք է ճանապարհ ընկնէր $8^1/_2$ ժամին երեկոյեան։ Դրանից մի փոքր առաջ շոգենաւի վրա սկսեցին երևալ ինչ-որ երիտասարդ մարդիկ, մեծ մասամբ առանց որևէ բագաժի, և սկսեցին տեղեր բռնել շոգենաւի զանազան կլասներում։ Այդ երիտասարդներից միայն 2—3-ը ձեռքի չէմօդաններ ունէին։ Այդ չէմօդանները դրված էին 2-դ կլասի ճանապարհորդներից մէկի սենեակում, որը պահեստի պրապօրշչիկի համազգեստ ունէր։

Շոգենաւի վրա այդ ահագին գումարը պահպանելու համար կային միայն 7 զինուոր, և միայն մէկի խորհրդով, թէ կզինեւրի մօտ ծովի մէջ կարելի է յարձակման սպասել, շոգենաւի վրա նստեցրին էլի մի քանի զինուոր։

Ճիշդ $8^1/_2$ ժամին, երբ շոգենաւի երրորդ սուլոցի ձայնը լսվեց, նաւահանգստի ամեն ծայրերից հաւաքվեցին խուզարկու ոստիկանութեան անդամները, նոյնպէս և զինուորների կէս վաշտ։ Հրաման տրվեց, որ ճանապարհորդներից ոչ մէկը տեղից չը շարժվի, և սկսեցին խուզարկել շոգենաւի վրա բոլոր գտնվողներին։

Նախ և առաջ խուզարկվեցին և կալանաւորվեցին այն երիտասարդները, որոնց մասին յիշված է վերև և որոնց մասին ճիշդ տեղեկութիւններ կային խուզարկու ոստիկանութեան մէջ։ Ձերբակալեցին նոյնպէս և պահեստի պրապօրշչիկին։ Բանից երևաց, որ դա Բագուի շուկայի նախկին տեսուչ պ. Մաչավարիանին է։

Ճանապարհորդներին խուզարկելուց յետոյ, խուզարկվեց և շոգենաւում գտնվող բոլոր բագաժը։ Ոչինչ կասկածելի բան չը գտնվեց, և միայն, երբ սկսեցին խուզարկել Մաչավարիանիի կաբինաում գտնվող բագաժը, այնտեղ գտան Մաուզէրի 14 ատրճանակ, Նագանի 2 ատրճանակ և 560 փամփուշտներ։ Բոլոր ատրճանակները լցված էին։

Ձերբակալեցին 22 մարդ, իսկ մնացած ճանապարհորդներին արձակեցին։ Ոստիկանութեան և զինուորների յարձակումը այնպէս անսպասելի էր, որ աւազակներից ոչ ոք չը կարողացաւ դիմադրութեան մասին մտածել։ Ձերբակալվածները բոլորն էլ բանտ ուղարկվեցին։

ԳՕԳՕԼԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Կիրակի, մարտի 22-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին Թիֆլիսում, Զուբալովի անուան տան մէջ, ժողովրդական համալսարանի նախաձեռնութեամբ, տեղի ունեցաւ գրական հանդէս Ն. Վ. Գօգօլի 100-ամեակի առիթով, բազմաթիւ երկսեռ հասարակութեան՝ գլխաւորապէս ինտելիգենտ երիտասարդ սերնդի, բանուորների և զինուորների մասնակցութեամբ։ Դահլիճը, համարեա, լիքն էր։ Բեմը շքեղ դեկօրացիայով զարդարված, էր, որի աջ կողմում դրված էր տաղանդաւոր գրողի բիւստը՝ առջևը դրած կանաչ տերևներից հիւսած քնարը։ Հանդէսը սկսվեց Ն. Ն. Երմօլայէվի դասախօսութեամբ, որ աշխատեց, թէև բաւականին խառնիխուռն և ձգձգված, բնորոշել Գօգօլի նշանակութիւնը իբրև ազգային բանաստեղծ և որոշ գաղափարական ուղղութեան չըլօա ստեղծող, նոյնպէս և նրա աշխատութիւնների բնորոշ գծերը, արժանաւորութիւնները։

Ըստ ծրագրի՝ Գօգօլի կենսագրութիւնը պէտք է կարդար Աբրամօվը, որի բացակայութեան շնորհիւ ծրագրի այդ մասը բաց մնաց։

Մի քանի րոպէ ընդմիջումից յետոյ վարագոյրը բարձրացաւ և բեմ դուրս եկաւ տ. Եավօրսկայա, Ստրօգօվայի հետ միասին, որոնց երևալը ողջունվեց բուռն ծափահարութեամբ։ Նրանք բաւականին արտայայտիչ կերպով կարդացին «Дама просто прятная», որի մի պատկերը հանդիսականները խլացուցիչ ծափահարութիւններով վարձատրեցին։

Մեծ բաւականութիւն պատճառեց վերջում Սօմօվը՝ հանգուցեալ հեղինակի «Թատրօնական շրջագայութիւնը նոր կօմէդիայի ներկայացումից յետոյ» երկի տեսարանի մենախօսութիւնը արտասանելով։ Աջող էր թէ գրիմը և թէ կօստիւմը։

Ծրագրի մէջ յիշված անձերից՝ Այարօվ, տ. Եգօրօվա նոյնպէս չը կային։

Հանդէսը ընդհանուր առմամբ լաւ տպաւորութիւն թողեց հանդիսականների վրա։ Վերջացաւ ժամը մօտ 2-ին։

—

Գանձակ, 20 մարտի

Այսօր քաղաքային դպրոցը, որ վաղօրօք պատրաստութիւն էր տեսել, տօնեց Գօգօլի ծննդեան 100-ամեակը։

Մի օր առաջ դպրոցի վարչութիւնը հրաւիրաթղթեր էր ուղղել՝ արհեստաւորաց, Գանձակի երկսեռ գրագիտական, կայսրանի երկաթուղեան, Բաղմանլարի թուրքաց, քաղաքային և օրիորդաց Ա, Բ, Գ, քաղաքային դպրոցների ուսուցիչներին, որ ներկայ գտնվեն յօբելեանական հանդէսին։

Առաւօտեան ժամը 11-ին ռուսաց քահանայի միջոցով հոգեհանգիստ կատարվելուց յետոյ, բոլոր դպրոցների ուսուցիչները, իրանց սաներով, տեղաւորվեցին դպրոցի դահլիճում։ Դահլիճը զարդարված էր թարմ ծաղիկներով և օրվայ պատշաճի պատկերներով։

Ժամը 12-ին վարագոյրը բարձրացաւ։ Բեմի կենտրոնում դրված էր Գօգօլի արձանը, թարմ ծաղիկներով շրջապատված, և նայողի վրա մեծ տպաւորութիւն էր թողնում։ Արձանի աջ կողմը տեղաւորված էր երգեցիկ քառաձայն խումբը, իսկ ձախ կողմում գրական բաժնին մասնակցող աշակերտները և ուսուցիչները։

Հանդէսը բացեց ուսուցիչ պ. Զարիգօվը, կոկ ու սահուն լեզուով դնելով՝ հանդիսականների առաջ Գօգօլի կենսագրութիւնը, ապա, կանգ առնելով նրա մի քանի գրուածքների բովանդակութեան վրա, իր խօսքը վերջացրեց հետևեալ վերջաբանով. «Ռուսաստանը զրկվեց Գօգօլի պէս գրողից, բայց նա՝ Գօգօլը թողել է, սիրելի աշակերտներ, ձեզ համար հիմնաքարեր, որով դուք ձեր ապագայ մտաւոր տունն էք կառուցանելու. աշխատեցէք շուտ մօտենալ այդ հիմնաքարերին, որովհետև մարդկութիւնը կարօտ է այդ հիմնաքարերին, որոնք ձեր միջոցով պիտի անցնեն նրան»։

Դրանից յետոյ աշակերտներն անգիր արտասանեցին ոտանաւորներ և արձակ գրուածքներ Գօգօլից. մանաւանդ հրաշալի էր «Վէճ» պատկերը, որ մեծ տպաւորութիւն թողեց հանդիսականների վրա։ Մէջընդմէջ երգում էր երգեցիկ խումբը օրվայ համապատասխան երգեր ուսուցիչ Ն. Պ. Գօլօվչենկօյի ղեկավարութեամբ, որոնց մեծ բաւականութեամբ էին լսում հանդիսականները։ Հանդէսը աւարտվեց «Боже Царя храни» երգով, որից յետոյ աշակերտներին բաժանվեց Գօգօլի փոքրադիր պատկերը և կենսագրութիւնը գրախօսական բաժնով։ Ժամը $1^1/_2$-ին հանդիսականները ուրախ տրամադրութեան տակ հեռացան, իսկ երգեցիկ խումբը դպրոցի վարչութեան կողմից հրաւիրվեց թէյի։

Չը պէտք է մոռանալ, որ հանդէսի սկզբից մինչև վերջը, շնորհիւ ուսուցիչ Ստեփան Մելքումեանցի, որ ընդհանուր կարգադրիչ էր նշանակված, կարգապահութիւնը թագաւորում էր։ Սարգօ

—

Ախալցխա, 20 մարտի

Երէկ, առաւօտեան ժամը 12-ին, Ախալցխայի հասարակական ժողովարանի դահլիճում տեղիս բոլոր դպրոցների ուսուցիչներն ու աշակերտ-աշակերտուհիները հանդիսաւոր կերպով տօնեցին յայտնի գրող Ն. Վ. Գօգօլի ծննդեան 100-ամեակը։

Հանդէսին ներկայ էին տեղիս բոլոր դպրոցների բարձր դասարանի աշակերտ-աշակերտուհիները. մնացած տեղերը բռնել էր հասարակութիւնը։

Հանդէսին երգում էին քաղաքային դպրոցի երգեցիկ խումբը՝ ղեկավարութեամբ նոյն դպրոցի ուսուցիչ Թամարաշվիլիի, Եղիսաբէթեան-օրիորդաց և Կարապետեանտղայոց դպրոցների երգեցիկ խումբը՝ ղեկավարութեամբ նոյն դպրոցների ուսուցիչ Տէր-Կարապետեանի, և Վրաց Բարեգործական Ընկ. դպրոցի երգեցիկ խումբը՝ ղեկավարութեամբ նոյն դպրոցի երգեցողութեան վարժուհու։ Արտասանվեցին ճառեր երեք լեզուներով. ռուսերէն խօսեց քաղաքային դպրոցի ինսպեկտոր Պ. Վ. Պրիխնեա՝ Գօգօլի կենսագրութեան և նշանակութեան մասին, հայերէն՝ Կարապետեան դպրոցի աւագ-ուսուցիչ Գ. Տ. Ցակովբեան՝ Գօգօլի նշանակութիւնը ռուսաց գրականութեան մէջ, իսկ վրացերէն՝ Դ. Գ. Եննուկիձէ՝ Գօգօլի կենսագրութեան և նշանակութեան մասին։ Բացի այդ՝ կարդացվեցին և Գօգօլի հեղինակութիւններից. Ե. Ի. Սմիրնօվ հատուածներ կարդաց «Мертвыя души» և «Вій»-ից, Եղիսաբէթեան դպրոցի աւագ-վարժուհի օր. Ս. Գալաչեան արտասանեց «Դնէպրը», որ, ինչպէս լսեցինք, ինքը օրիորդն էր յատուկ այդ օրվայ համար թարգմանել, իսկ աշակերտ Օկօնօվ Գօգօլի ծննդեան 100-ամեակի առիթով մի ոտանաւոր արտասանեց։ Բեմում դրված էր Գօգօլի բիւստը, որ զարդարված էր դպրոցների կողմից ուղարկված 6 պսակներով։

Ծրագրից դուրս օրվայ առիթով մի քանի խօսք ասաց և յաջորդ Սիօն վարդապետը։

Հանդէսը անցաւ բաւականին լաւ։

Իսկ այսօր, առաւօտեան ժամը 12-ին, Կարապետեան դպրոցի դահլիճում տեղի ունեցաւ քաղաքային դպրոցի աշակերտական հանդէսը՝ նոյնպէս Գօգօլի ծննդեան 100-ամեակի առիթով։

Վերոյիշեալ հանդէսին ներկայ էին և տեղիս դպրոցների մի քանի բարձր դասարանի աշակերտ-աշակերտուհիները։

Հանդէսի վերջում քաղաքային դպրոցի բարձր դասարանի աշակերտներին բաժանվեց Գօգօլի երկերի ժողովածուն, իսկ փոքրերին Գօգօլի պատկերը։ Lego

—

Կարս, 20 մարտի

Հաւատացիտ են այն հեղինակները, որոնք իրանց ամբողջ կեանքում, մոռացած իրանց սեփական շահերը, վտանգի ենթարկելով նոյնիսկ իրանց կեանքը, ստեղծելով իրանց համար հազարաւոր թշնամիներ, և, ինչպէս գրչի անվեհեր և հարազատ զինուոր, զէնքը՝ գրիչը ձեռին բաց ճակատով պատերազմի դաշտում միշտ պատրաստ կանգնած են եղել։ Այդպիսի ականաւոր գրողները ազգային նեղ շրջանակի մէջ չեն գործել, միայն իւրայինների շահերի վրա չեն մտածել, ընտացուն նման անտարբեր չեն դէպի օտարը, այլ ողորմած սամարացի են դառել ամենքի համար։ Դրանք չեն եղել չոր ու ցամաք թթված ազգասէր, այլ եղել են մարդասէր։ Դրանք գրել են յօգուտ ընդհանուր մարդկութեան։ Այդպիսիների միակ նպատակն է եղել անաչառ կերպով հարուածել և փառաւոր հարազատին և փչացած օտարին։ Մտրակել են ժողովրդի գլխին կանգնած խարդախ, շահասէր կաշառակեր… կառավարիչներին։ Այդ մեծ գրողները իրանց գրիչը չեն շարժել լոկ անձնական սուր հաշիւների կամ վրէժխնդրութեան համար, չեն գրել կրքի ազդեցութեան տակ։

Ահա այդպիսի ազնիւ գրողներից մէկն է եղել Ն. Վ. Գօգօլը, որի ծննդեան օրից թէև անցել է 100 տարի, բայց երախտագէտ մարդկութիւնը չէ մոռացել իր մեծ վարդապետին, իր ազնիւ ուսուցչին, իր գաղափարական մեծ գրողին։ Կանցնեն դեռ հազարաւոր դարեր, բայց անմահ գրողի սրբազան յիշատակը պիտի տօնվի որդոց որդի, թոռնէ թոռ։

Ամսիս 10-ին ռուսաց կայսրութեան մէջ բոլոր ուսանողական աշխարհում տօնվում է այս մեծ մարդու 100-ամեակը։

Կարսի քաղաքային և արհեստաւորաց դպրոցների ուսուցիչները իրանց 300-ից աւելի աշակերտներով տօնեցին Գօգօլի 100-ամեակը հետևեալ կերպով.

1) Հայր Կարիպօվը հանդիսի նշանակութիւնը բացատրելուց յետոյ, բոլոր աշակերտներին բաժանեցին վառած մոմեր և կատարեցին հոգեհանգիստ։

2) Հոգեհանգստից յետոյ երգեցիկ խումբը երգեց «Боже Царя храни».

3) Վերջին դասարանից մի աշակերտ մանրամասնաբար պատմեց Գօգօլի ամբողջ կենսագրութիւնը։

4) Դպրոցի տեսուչ պ. Լեվկօվիչը մի ճառով բացատրեց Գօգօլի գրաւոր վաստակների նպատակը, ձևը, ուղղութիւնը։

5) Վերջին դասարանի աշակերտները ներկայացրին «Ревизоръ»-ը, որ անցաւ բաւականին աջող, չը նայելով որ առաջին անգամ են դուրս գալիս բեմ։

6) Մէջ ու մէջ աշակերտները երգում էին և կարդում պատշաճաւոր ոտանաւորներ։

7) Բաժանեցին աշակերտներին Գօգօլի պատկերը և գրքերը։

Ամբողջ ժամանակ բեմի վրա Գօգօլի պատկերը գլուում էր հանդիսականներին, զըրված ոսկէզօծ շրջանակի և արհեստական վարդերի մէջ։ Այդ պատկերը գալիս էր ապացուցանելու, որ կայ մարդ, որ կը մեռնի այսօր, վաղը կանհետանայ աշխարհի երեսից, նրա յիշատակը կը մոռանան հանգուցեալի նոյն իսկ հարազատները, բայց Գօգօլը անմահ է և անմահ կը մնայ յաւիտեանս յաւիտենից։

Սարգիս Տէր-Մելքիսեդեկեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Ցիշեցնում ենք բարեսիրտ մարդկանց այն բազմաթիւ աղքատների, տնանկ ընտանիքների մասին, որոնք սովոր են ամեն տարի Ծննդեան և Զատկի տօներին դիմել խմբագրատուն և որևէ օգնութիւն ստանալ խմբագրատան մէջ ժողովված նպաստներից։

◆ Վաղը, ցերեկվայ ժամը 1-ին, կօծվի Զուբալովեան քաղաքային ժողովրդական տունը։

◆ Թիֆլիսի արքունական պալատի կարգադրութեամբ վրաց գրասիրաց ընկերութեան վարչութիւնը այսուհետև զրկվում է իրաւունքից՝ շինական համախօսականների վճիռներով պետական տուրքերի հետ դրամ հանգանակել այն դպրոցների պահպանութեան համար, որոնք չեն մտնում ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան իշխանութեան ներքոյ։

◆ Հողային բարեկարգութեան մասնաժողովների համար երկրաչափների օգնականներին գործնական գիտութիւն տալու նպատակով, կառավարութեան թոյլտւութեամբ, բացվում են դասընթացքներ խմբովին պարապելու համար. բացի թէօրիական առարկաներից, լինելու են նաև գործնական աշխատանքներ։ Ամեն տեսակ տեղեկութիւն այս խնդրի վերաբերութեամբ տրվում է ամեն օր երեկոները, Նիժէգկայա փողոց, տ. № 1 բնակար. 19 և 20։ Խմբովին աշխատանքներն արդէն սկսվել են։

◆ Մարտի 22-ին, երեկոյեան $7^1/_2$ ժամին, Բանեայա փողոցի վրա օկօլօդօչնի Մօրօզօվը մի ծպտեալ գօրօդօվօյի հետ միասին նկատեց երեք կողոպտիչների, որոնք մտան կօշկակար Քէրբալայ Աբդուլլա-Ալիի խանութը և փակեցին դուռը։ Մօրօզօվ, երբ բաղխեց խանութի դուռը, խանութում գտնվող տղան, եթէ ոչինչ չը կասկածելով, բացեց դուռը. երբ Մօրօզօվը աղաղակեց «կանգնեցէք», աւազակները սկսեցին կրակել մաուզէրներից, որին պատասխանում էին գօրօդօվօյները. հէնց այդտեղ, խանութում, կողոպտիչներից մէկը սպանվեց, իսկ միւսը մահացու կերպով վիրաւորվեց. հէնց այդ ժամանակ Մօրօզօվն ևս մահացու կերպով վիրաւորվեց երեք գնդակներով, որից յետոյ գիշերվայ 11 ժամին վախճանվեց հիւանդանոցում։ Ծպտեալ գօրօդօվօյը վիրաւորվեց ոտից։ Երրորդ չարագործը սկսեց փախչել կրակելով և ճանապարհին վիրաւորեց մի դվօրնիկի, բայց վերջը բռնվեց. նրա գրպանում գտնվեց մի փամփուշտ մաուզէրի. իսկ նրա դէն գցած մաուզէրը գտնվեց ցանկապատերից մէկի մօտ. բռնվածի ազգանունն է Փանջավիձէ, որը ծառայում էր անդրկովկասեան երկաթուղիների արհեստանոցում։ Մօրօզօվի ձեռքով մահացու կերպով վիրաւորված չարագործը, երբ հարցրին նրա ազգանունը, պատասխանեց փողոցային հայհոյանքներով, որից յետոյ մեռաւ։ Խանութի տէրը փախաւ։ Նոյն գիշերը մի քանի խուզարկութիւններ եղան Նախալօվկայում, ուր բնակվում է Փանջավիձէն, և 7-րդ քաղաքամասում բռնվեցին մի քանի մարդիկ։ Մարտի 22-ին օկօլօդօչնի Մօրօզօվին սպանող Փանջավիձէն ուղարկվեց նահանգական բանտ։ Վօրօնցօվսկայա խճուղու վրա Փանջավիձէն ուզեց փախչել, բայց սպանվեց զինուորներից։

◆ Մեզ խնդրում են հաղորդել, որ «Լոյս» ընկերութեան վարչութեան գրասենեակը դպրոցի ամենաչքաւոր աշակերտների և աշակերտուհիների համար (8—12 տարեկան) առաջիկայ տօների առիթով շնորհակալութեամբ ընդունում է նուէրներ՝ դրամ, շորեր, գլխարկ, կօշիկ, սպիտակեղէն, թաշկինակ և այլ անհրաժեշտ իրեր։ Գրասենեակը գտնվում է Հայոց բազարում Ջգրաշէնի եկեղեցու գաւթում, ուր վարչութեան հերթապահ անդամները լինում են առաւ. ժամը 11—1-ը և ճաշերից յետոյ 4—6-ը։

◆ Տնտեսական լիակատար քայքայումը, որ այժմ մուտք է գործել Կովկասի համարեա բոլոր անկիւններում, ստիպել է ի թիւս միւսների և Սօչիի քաղաքային ինքնավարութեանը՝ միջնորդել պատշաճ իշխանութեան առաջ, որ Սօչի մտնող և այնտեղից արտահանվող բոլոր ապրանքներից իւրաքանչիւր պուդից մէկական կօպէկ առնվի Սօչի քաղաքի օգտին։

◆ Թիֆլիսում նահանգական բանտի նոր շինութեան կառուցման համար նախագծով պահանջվում է 700 հազար ռուբլի։ Նախագիծն ուղարկվել է Պետերբուրգ։

◆ Մարտի 19-ին Ջրահեղձներին ազատող ռուսական ընկերութեան նախագահուհի կոմսուհի Վօրօնցօվա-Դաշկօվան անձամբ Սաղ կոչված քաղաքամասում դիտեց ջրահեղձներին փրկելու բոլոր միջոցները և, հաւատխանալով որ ամեն բան ձեռք է առնված արդէն, դրամական պարգևներ բաժանեց լուղորդներին։

◆ Նահանգական իշխանութեան կարգադրութեամբ՝ թաղական վերակացու Լիտվէնչուկ, քաղաքապահ ոստիկաններ՝ Պինդակ, Գայդարէնկօ, Մակուշէվիչ, Կուդախաշվիլի յանձնվում են Թիֆլիսի նահանգական դատարանին քրէական պատժագրքի 341, 345, 347 և 452 յօդուածներով նախատեսված յանցանքներ կատարելու պատճառով։ VIII ոստիկանատան պրիստաւ Օկօնօվի վերաբերութեամբ սահմանված է նախնական քննութիւն այն յանցանքների նշանների համար, որոնք նախատեսված են ք. պ. 338-րդ յօդուածի մէջ։ (Т. Л.)

◆ Թիֆլիսի քաղաքային սիֆիլիսային հիւանդանոցի հաշուետւութիւնից երևում է, որ 1908 թւի ընթացքում տեղի է ունեցել 786 վարակիչ հիւանդութեան դէպք, նախորդ տարվանից 175-ով աւելի։ Ամենից շատ հիւանդացել են բանուորները։

◆ Կով. Հայոց Բարեգործական Ընկ. խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացել է տիկ. Օլգա Յովհաննիսեան Վարդպատրիկեանից ի յիշատակ իր հանգուցեալ ամուսնու յօգուտ ընկ. աշակերտական ճաշարանի՝ 25 ռուբլի։

◆ Քամոյենց եկեղեցու հոգաբարձութիւնը վճռել է առաջիկայ ուսումնական տարվանից իր օժանդակութեամբ պահվող դպրոցում բանալ երկրորդ բաժանմունք։

◆ Ստացանք՝ 1) Եւպատորիայի հայլուսաւորչական եկեղեցու և ծխական-եկեղեցական դպրոցի հաշիւը 1908 թ. համար. 2) Եւպատորիայի «Հայրիկ» անունով հայոց բարեգործական ընկերութեան վարչութեան հաշիւը, 1908 թ. համար։

◆ Այսօր, երեկոյեան ժամը 7-ին, Կովկասեան Կայսերական Փիլհարմոնիական Ընկերութեան դահլիճում կայանալու է մեղուաբոյծների ժողով։ Ներկայ լինել կարող են ամենքը։

◆ «Երիտասարդ Հայաստան» թերթը հաղորդում է, որ մօտ ժամանակներս Կ. Պօլսում, պ. Հմ. Արամեանի խմբագրութեամբ, կը սկսի լոյս տեսնել «Կոհակ» անունով մի օրաթերթ, մասնակցութեամբ յայտնի գրական ույժերի։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 23 մարտի

«Գործի» № 61-ում տպված է. «Եւ ոչ մէկը, բացի ափաշկարա դրամավատնիչներից, ի հարկէ, այսպիսի հաշիւ չի ներկայացնի հասարակութեանը։ Այդպիսի հաշիւ չեն ներկայացնի, հաւանականաբար, դադարած հայերէն թերթերի խմբագիր-հրատարակիչները։ Եւ դրանց հետ միասին մի ժամանակ հրատարակվող «Անկախ Մամուլ» թերթը, որը նոյնպէս դրամ ունի ստացած, որքան յիշում ենք, թիւրքահայ սովեալների օգտին»։

Սրանով յայտնում ենք, որ «Անկախ Մամուլը» երբէք ոչ մի կօպէկ՝ ո՛չ յօգուտ սովեալների, ո՛չ կուշտերի և ո՛չ այլ նպատակով չէ ընդունել. այդ մօնօպօլիան այն ժամանակ պատկանում էր «Գործի» նախորդներին։

Խմբագրութիւն նախկին «Անկախ Մամուլի»

Բ Ա Ց Ն Ա Մ Ա Կ

Ղազախ քաղաքի ծխատէր Զաքարիա քահ. Ապրեսեանցին

—

Բարի եղէք, արժանապատիւ հայր, պատասխանել մեզ լրագրի միջոցով այս հարցերին։ Ուղի՞ղ է, որ հանգուցեալ Նախշուն Մինասեանի ժառանգ պ. Միխակը խոստա-

ցած է եղել, Ղազախի եկեղեցու օգտին, 1000 րուբլի նուիրել, և դուք, Էջմիածնի կարգադրութեամբ, ցանկացել էք հանգուցեալի մարմինը ամփոփել եկեղեցու բակում, բայց ձեր ցանկութիւնը չէ կատարվել։ Ի՞նչն է պատճառ եղել, որ մի կտոր հողի համար եկեղեցին զրկվել է այդպիսի խոշոր գումարից։

Ղազախի եկեղեցին շինող՝
Ալէքսանդր Ջաղէթեանց

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳ. ԳՈՐԾ.

21 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Օրվայ ընթացքում խոլերայով հիւանդացաւ մի հոգի։

Նահանգական դատարանը քննեց «Слово»-ի խմբագիր-հրատարակիչ Ֆէօդորօվի գործը, որին Բուլացէլը մեղադրում էր զրպարտութեան և վատաբանելու մէջ։ Դատարանը Ֆէօդորօվին դատապարտեց 50 րուբլի տուգանքի կամ մի ամսով բանտարկութեան։

Գործակալութիւնս շարունակում է զանազան քաղաքներից տեղեկութիւններ ստանալ Գոգոլի ծննդեան յոբելեանի հանդիսաւոր տօնակատարութիւնների մասին։

ԼԻԲԻՄ։ Եարօսլաւի նահանգապետը քննութիւն նշանակեց ամբողջ գաւառական ոստիկանութեան վրա։

ՌՕՄԱՆՕՎՍԿԱՅԱ։ (Կուբանի շրջան)։ Երէկ երեկոյեան եկաւ ուժեղ կարկուտ և անձրև։ Կայծակից սպանվեց մի մարդ, հեռագրական սիւները ընկան։

ՊԼՕՑԿ։ Վիսլայի տակ գաւառում ծածկվել են մօտ 600 դեսեատին հող։ Ջուրը աստիճանաբար իջնում է։

ԿԻԵՎ։ Տիֆ հիւանդութիւնը ընդարձակ չափեր է ընդունում։ Ամեն միջոց ձեռք է առնվում համաճարակի առաջն առնելու համար։ Նուէրներ ստացվեցին 23,893 րուբլի։

ԿՐՕՆՇՏԱԴ։ Ծովային ճանապարհով Պետերբուրգի հետ հաղորդակցութիւնը դադարեց։

ՐԻԳԱ։ Բացվեց շուրջբալտեան ժուռնալիստների ընդհանուր ժողովը։

ՏՎԵՐ։ Պօգօրէլցօվ գիւղի մօտ գտնվեց կեղծ րուբլանոցների արհեստանոց։

ՎԻԵՆՆԱ։ Կայսրն առաւօտեան առանձին ունկնդրութեան ընդունեց Սվէն-Գէդին։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ։ Մաքսատան կոմիսարը ամերիկական շաքարի ընկերութեանը մաքսը վճարելու ժամանակ կշիռը կեղծելու համար ենթարկեց 1,239,000 դոլլար տուգանքի։ Բացի դրանից կառավարութիւնը մի միլիոն դոլլար է պահանջում մինչև 1901 թիւը շաքար ներմուծելու համար։

ՀՌՕՄ։ Պատգամաւորների պալատը ընդունեց մի օրինագիծ, որով հերթական գումարներ են յատկացվում երկրաշարժից առաջացած պահանջների համար։

ՊԱՐԻԶ։ Պատգամաւորների պալատը փակվեց մինչև ապրիլի 28-ը։

Սենատը 17,000 ֆրանկ յատկացրեց Միւնխէնի նկարչական ցուցահանդէսում Ֆրանսիայի մասնակցութեան համար։

Սենատի նիստերը յետաձգվեցին մինչև ապրիլի 5-ը։

22 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ցերեկով Ցարսկօէ Սէլօ մեկնեց Պետական Դումայի նախագահ Խօմեակօվը։

ՐԻԳԱ։ Ազատարար նաւակները ջրից ազատեցին 87 ձկնորսների, որոնց ցանցերը կորան։

Ժուռնալիստների համաժողովը որոշեց հաստատել Շուրջբալտեան երկրի ժուռնալիստների արհեստակցական ընկերութիւն կուլտուրական-հասարակական մերձեցման և նիւթական փոխադարձ օգնութեան համար։ Ցանկութիւն յայտնվեց հրատարակել սեփական օրգան։ Երեկոյեան համաժողովը փակվեց բանկէտով։

ՄՕԳԻԼԷՎ։ Նահանգապետի կարգադրութեամբ քննութիւն նշանակվեց երեք գաւառների և Մօգիլէվի ու Գօմէլի հաստատութիւնների գործերի վերաբերմամբ։

ԼՕՁ։ Երկու-օրեայ քննութիւնից յետոյ վերջացաւ 15 անիշխանական-կօմմունիստների գործը, որոնք աճաբեկել էին ազգաբնակութիւնը ռումբերով։ Երեքը դատապարտվեցին տաժանակիր աշխատանքների, 10-ը բանտարկութեան։ Բոլորն էլ անչափահաս հրէաներ են։

ԻՐԿՈՒՏՍԿ։ Ուսալօ կայարանի ճանապարհորդների դահլիճը մտան երեք չինացիներ. Նրանցից մինը հանգցնելով ճրագը, սկսեց ջարդել ճանապարհորդներին, և կարողացան վիրաւորել երկուսին. երբ բարձրացաւ հարայ-հրոց, չինացիները դուրս փախան և վիրաւորեցին գոնապանին։ Հետապնդելու ժամանակ նրանցից մինը սպանվեց, երկուսը փախան։

ՕԴԵՍՍԱ։ 15-օրեայ քննութիւնից յետոյ նահանգական դատարանը կոմս Սֆիրօր-Մարխօցկուն, որ մեղադրվում էր կնոջը և երկու աղջիկներին սպանելու մէջ, դատապարտեց բանտարկութեան զրկելով նրան իրաւունքներից։

ԿԱԴԻԿՍ։ Վախճանվեց սպանիական-ամերիկական պատերազմի ժամանակ սպանիական նաւատորմի հրամանատար ծովապետ Սերվէրը։

ԲՈՒԽԱՐԵՍՏ։ Պատգամաւորների պալատը ընդունեց Դօբրուջայի ազգաբնակութեանը քաղաքական իրաւունքներ տալու օրինագիծը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Պուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՋԻԿՕՒԼԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Փ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Օ. Վ. ԳԵՑԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԷԼ—12—1 ժ. անկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Մ. ՏՈՒՐԲՕՎԻՉ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
Օ. Վ. ԳԵՑԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԷԼ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Վճարը 50 կ.։ Զքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Հիւանդների բաժանմունքով
Թիֆլիս, Ելիզավետինսկայա փ., 79, տել. 1026.
Հիւանդների ընդունելութիւն ամեն օր.
ՄԻՔ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը միզասեռական, սիֆիլիսի և կաշուի հիւանդ. (երկուշ., չորեքշ., ուրբ.)։
Ի. Ն. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը ջղային և ներքին հիւանդութիւններ։
Մ. Պ. ԿԻՄՕՆՏ—առ. ժ. 11—12-ը վիրաբուժական հիւանդութիւններ։
Ս. Ա. ԼԻՒՐԻ—առ. ժ. 11—12-ը քթի, բգի և ականջի հիւանդութիւններ։
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ—առ. ժ. 10—11-ը ներքին և երեխաների հիւանդութիւններ։
Մ. Ե. ՄՋԱՐԷՈՒԼՕՎ—ցեր. ժ. 1—2-ը կաշուի և սիֆիլիսի հիւանդութիւններ (երեքշ., հինգշ., շաբաթ)։
Լ. Մ. ՄՕՆԻՆ—ցեր. 1—2-ը կանանց հիւանդ. և մանկաբարձ.։
Գ. Ա. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ—ցեր. ժ. 12—1-ը ներքին և երեխաների հիւանդութիւններ։
Բժշկութիւն էլեկտրականութեամբ, մասսաժով և հիպնօզով։ Միկրօսկօպիական, բակտերիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ։ Ծաղկի պատուաստում։ Ծծմայրերի քննութիւն։ Վճարը խորհրդի համար 50 կոպէկ։ Օպերացիաները և համախորհուրդները ըստ համաձայնութեան։ Հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է թէ ընդհանուր և թէ առանձին սենեակներից։
(Կ. Ե. ու.) 236. 100—2

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԺԻՇԿ
Ա. Միխթարեանց
Սիֆիլիս, վեներական, միզասեռական եւ մորթու ցաւեր
Ընդունելութիւն ամեն օր } 12—2 ժ. ցեր. 5—7 ժ. երեկ.
Սօլօլակ, Բէհբութեան փողոց № 33.
(օ. մ.) 100—60

ԲԺԻՇԿ
Ա. Ս. ԱՄԻՐԽԱՆԵԱՆ
Ներքին հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւն ամեն օր { 11—12 ժ. առաւ. 5—6 ժ. երեկ.
Վելիամինօվսկայա փող., № 10.
(օ. մ.) 100—65

Լաւագոյն նուէր հայ մանուկների համար՝
Գունաւոր պատկերազարդ
Մանկական գրադարան
Հեղինակութիւն ՅՈՎ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

1.	Շունն ու կատուն	25 կ.
2.	Անբախտ վաճառականներ	35 »
3.	Գառնիկ ախպերը	50 »
4.	Անյաղթ աքլորը	15 »
5.	Ծիտը	15 »
6.	Ուլիկը	15 »
7.	Աղունէսը	15 »

50 օրինակից ոչ պակաս առնողներին 25% զեղչ, դուրս գալով ճանապարհածախսը։ Հատ-հատ առնողները բարեհաճեն վճարել ճանապարհածախս 20 կ. ամբողջ կոմպլեկտի և 10 կ. մի հատի համար։ Ապառիկ չէ ուղարկվում։
Դիմել Тифлисъ, Паскевича ул., № 6. М. М. Тумановой.
(կ.ե.հ.) 237. 4—2

Մամուլի տակ է և շուտով լոյս կը տեսնի
Մրգեղէնից, հատապտուղներից եւ բանջարեղէնից
ԿՕՆՍԵՐՎՆԵՐ
պատրաստելու խորհուրդներ.
Փոխադրած Սիցեանկօյից, բազմաթիւ նկարներով.
Պահեստը կը լինի «Գուտտենբերգ» գրախանութում։
(օ. մ.) 235. 3—2

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
Ս. ՏԷՐ-ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ
Հանրամատչելի
ԲԱՌԱՐԱՆ ՕՏԱՐԱԶԳԻ ԲԱՌԵՐԻ
ԵՒ
Գործածութեան մէջ մտած մտքերի ու դարձուածքների
308 երես. հատով՝ գինը 1 ր., ճանապարհածախսով՝ 1 ր. 20 կ., գումարով 20% զեղչ։
Հանրամատչելի բառարանը կազմված է գլխաւորապէս այն ընթերցողների համար, որոնք հայերէն գրքեր ու լրագիրներ կարդալիս՝ նրանց մէջ գործածական դարձած եւրօպական և առհասարակ՝ օտարազգի բառերը չեն հասկանում։
Հանրամատչելի բառարանում պարզ ու մատչելի լեզուով բացատրված են թէ օտարազգի բառերը և թէ հայերէնում գործածութեան մէջ մտած զանազան դարձուածքներ։
Հանրամատչելի բառարանում մտցված են նաև զանազան հասարակական ու գիտական խնդիրների վերաբերմամբ այն ամենակարևոր տեղեկութիւնները՝ որոնք անհրաժեշտ են կարդացածի միտքը լաւ հասկանալու համար։
Գլխաւոր պահեստը Զաքարիա Գրիգորեանցի Կովկասեան գրախանութումն է, որի հասցէն հետևեալն է. Тифлисъ, Кавказская Книжная Торговля Захарія Грикурова.
Ճանապարհածախսը գնողի վրա է։

!!ԵՐԲԷՔ ՉԵՂԱԾ!!
Միայն 2 րուբլի 55 կոպէկով
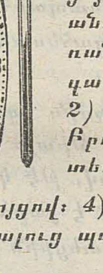
ուղարկում ենք հետևեալ արժէքաւոր 4 իրերը. 1) Տղամարդ. գրպ. էլեգանտ և ամուր ժամացոյց՝ «Անկէր» (և ոչ ցիլինդր), անգլ. սև պողպատից, լարելը առանց բանալիի՝ 36 ժ. մի անգամ, ընթացքը 10 քարերի վրա։ 2) Նոր ձևի էլեգանտ շղթայ։ 3) Բրէլօկ-կինեմատօգրաֆ՝ պիկանտ տեսարաններով, կամ թէ կողմնացոյցով։ 4) Այծեմաշկի քսակ՝ ժամաց. փչանալուց պահպան. համար։ Ամբողջ գարնիտուրի գինն է միայն 2 ր. 55 կ., 2 գարն.—4 ր. 85 կ։ «Placke» կոչվող ժամաց., շվէյցար. իսկական ոսկուց, բաց, բոլոր յաւելուածներով.—4 ր. 25 կ., 2 գարն. 8 ր.։ Սև ժամաց. բաց, շատ տափակ,։ «Moser» յայտնի ֆար., 10 քար. վրա, բոլոր յաւելուածներով—3 ր. 50 կ., 2 գարն.—6 ր. 50 կ.։ Տղամ. ժամա. 8-օրեայ լարումով, սև պողպատից—5 ր., 2 հատը—9 ր. 50 կ.։ Ճանապարհածախսը 1—4 հատի համար՝ 40 կ. (Սիբիր՝ 75 կ.)։ Ամեն մի ժամաց. կցվում է երաշխաւորութիւն 6 տարով։ Ուղարկ. պօստով, վերադիր վճ. և առանց կանխավճ.։ Հասցէագրել՝ Т-ву „ВПЕРЕДЪ" Варшава, Панская 39/33.
(6,14,24.ապ.3,14) (В.15727) 190. 5—3

Մօտիկ ապագայում կը տպագրվեն
ՍԱՀԱԿ ԱՒԱԳ ՔԱՀ. ՍԱՀԱԿԵԱՆԻ
ԿՐՕՆԻ հետևեալ պատկերազարդ դասագրքերը
1. Առաջին տարի (ճոխացրած)
2. Երկրորդ տարի,
3. Երրորդ տարի,
4. Գործք առաքելոց։
5. Հին-ուխտի նիւթի մշակութիւնը։
Պատկերները վերցված են՝ 1) եւրօպական յայտնի նկարիչների ընտիր գործերից և 2) ազգային կեանքից։
«Գուտտենբերգ» գրավաճառանոց։
(Ե. Հ.) 148. 10—7

ՇԱՏ ՔԻՉ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԳՈՐԾԱԴՐԵԼՈՎ
իւրաքանչիւր մարդ կարող է թէ իր և թէ իր ընտանիքի հագուստը ձեռք բերել ու ստանալ օգտաւէտ թանգագին իր՝ յայտնելով բաց նամակով իր հասցէն ВАРОНЪ И МАРКОВИЧЪ ընկերութեան։ Депо суконныхъ и мануфакт. товар. г. РОВНО, А. Вол. г.
(ու. ե.) (П. 26622) 194. 6—6

ՕԳՏՎԵՑԷՔ ԴԷՊՔԻՑ
Մարտի 12-ից ներկայ 1909 թ.
Առևտուրը դադարեցնելու պատճառով
ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ Է ԼԻԿՎԻԴԱՑԻԱ
Տղամարդկանց, կանանց եւ երեխաների պատրաստի հագուստեղէնների
ԵՂԲ. ՅԱԿՈԲՋԱՆԵԱՆՆԵՐԻ եւ ՍԱՐԳՍԵԱՆՑԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ
Նիկօլայեվսկի կամուրջի վրա, տուն Քամօյեվի
ԳՆԵՐԸ ԱՌԱՆՑ ՍԱԿԱՐԿՈՒԹԵԱՆ
Նշանակված են կապոյտ մատիտով ապրանքադրոշմի միւս երեսի վրա։
ՆՈՅՆ ՏԵՂԸ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է ԽԱՆՈՒԹԻ ԱՄԲՈՂՋ ՍԱՐՔ ՈՒ ԿԱՐԳԸ
ՕԳՏՎԵՑԷՔ ԴԷՊՔԻՑ
ՕԳՏՎԵՑԷՔ ԴԷՊՔԻՑ
ՕԳՏՎԵՑԷՔ ԴԷՊՔԻՑ
(10, 12, 17, 22, ապ. 2) 201. 5—4

Grand Prix
ՊԱՐԻԶ 1900 Թ.
ԱՄԵՆԱԼԱՒ
ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԸ
ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ
ԵՌԱՆԿԻՒՆԱՁԵՒ ԴՐՈՇՄՈՎ

ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՌԵԶԻՆԱՅԻՆ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՆՈՒՆՈՎ „ТРЕУГОЛЬНИКЪ" ԱՆՈՒՆՈՎ
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ
Լաւ յատկութեան համար լրիւ երաշխաւորութիւն։
ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ ԱՄԵՆՈՒՐԵՔ
(Ե. ու.) 188. 0—5